

REVIVIM EL PATRIMONI INDUSTRIAL MUHBA OLIVA ARTÉS

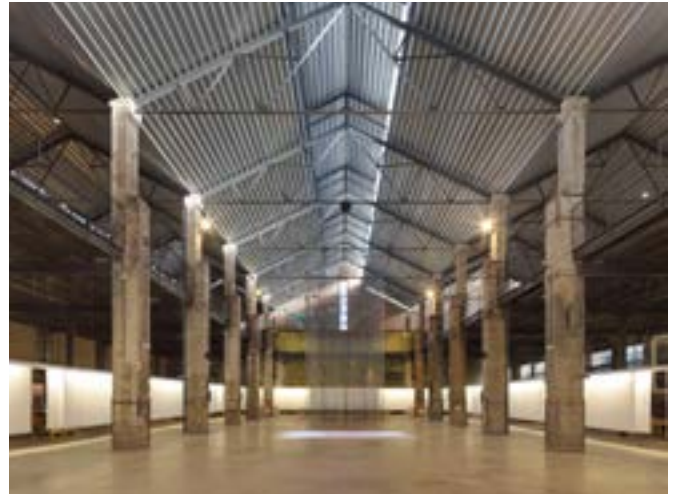
Arquitectes de Sant Martí

El Grup d'Arquitectes de Sant Martí ens trobem cada quart dilluns de mes per compartir i debatre els reptes dels nostres barris. La Festa d'Arquitectura 2021 es dedica al patrimoni industrial del barri, i hem escollit un molt bon exemple com és l'Antiga Fàbrica Oliva Artés, espai rehabilitat per l'arquitecte Jordi Badia i seleccionat als Premis Mies 2021 com espai laboratori del MUHBA.

Coneixes la fàbrica Oliva Artés?

Andreu Oliva Gallamí, enginyer mecànic, fundà l'any 1880 la Constructora de Màquines, posteriorment coneguda amb el nom d'Oliva Artés. Una fàbrica taller per a la reparació, la construcció i la compraventa de màquines diverses. Aquesta nau, construïda l'any 1920, és ara un espai laboratori del Museu d'Història de Barcelona al Poblenou (MUHBA).

El 2010 es presenta el projecte de rehabilitació, de la mà de Jordi Badia (BAAS). Es tracta d'un projecte arquitectònic que, a causa de la realitat actual, encadena petites intervencions que van construint el projecte definitiu a poc a poc en diferents fases. Els nous elements necessaris per al funcionament del museu s'afegeixen per l'exterior de la nau: un ascensor que recorda una xemeneia que no va arribar a existir, unes escales lineals d'evacuació i un gran porxo que, en un gest de braços oberts, s'obre al parc sense modificar l'arquitectura fabril original. A l'interior, l'escala, que en el projecte original ocupava l'espai central de la nau, agafant un cert protagonisme, s'ha col·locat en una cantonada, intentant ocupar el mínim espai possible. Totes les peces es resolen amb planxes de ferro de to daurat, fent referència a l'època en la qual es va construir la fàbrica. La darrera intervenció s'ha finalitzat aquest passat any 2020 i ha comportat la nominació als Premis de referència EU Mies Awards 2021.

Manuel Cohen

Aquest nou espai del MUHBA ha estat concebut com a museu laboratori i participatiu sobre la història, el llegat i el patrimoni de la ciutat contemporània. Alhora, també és un espai que treballa amb associacions i centres d'estudis veïnals, com per exemple la Taula de l'Eix Pere IV, l'Arxiu Històric del Poble Nou, l'Associació de Veïns i Veïnes del Poblenou i el propi Col·legi d'Arquitectes.

Coneixes el passat industrial del districte?

L'Acord del 27 de març de 1846 de l'Ajuntament de Barcelona prohibeix explícitament la construcció de nous vapors al recinte de muralles de la ciutat, sobretot per qüestions

de falta d'espai i d'higiene. A partir d'aquesta data, les noves indústries buscaran nous espais on ubicar-se. Aquest fet, i la implementació del Pla Cerdà a partir del 1960, va

Federació d'Associacions de Veïns i Veïnes de Barcelona

fer que moltes noves indústries s'establissin en l'eixample projectat a Sant Martí. Aquí disposaven d'espai lliure i aigua freàtica a poca profunditat per al procés de producció, així com connexió ferroviària, accessibilitat al port per exportar la producció.

El barri de Poblenou va ser el bressol industrial de Catalunya. De fet, algunes persones el van denominar la "Manchester" catalana en al·lusió a la ciutat industrial anglesa. Després dels anys 70 la força industrial va decaure, moltes fàbriques van anar deixant de produir i el teixit productiu es va afeblir. Així, els edificis de treball van començar a estar acompanyats d'altres edificis d'associacions socioculturals i comercials, com Ateneus, Cooperatives de consum i d'altres espais col·lectius.

Sabies que va arribar a haver-hi més de 200 xemeneies?

En el millor moment de Sant Martí, hi hauria unes 200 xemeneies. L'any 1992 se'n van censar unes 60. Com la majoria de xemeneies, la seva funció és la de provocar el tiratge que facilita la combustió (estalvi d'energia) i allunyar el fum del seu entorn més immediat, tot dissipant-lo en l'atmosfera. Hi ha diversa normativa, en algun moment es va regular l'alçada màxima de 28 m, però l'increment de potència dels forns va requerir majors alçades. Com més altes, millor tiratge i millor evacuació/dispersió dels gasos tòxics o sotge.

Amb el temps aquestes construccions singulars han quedat obsoletes tot assolint un valor patrimonial com a símbol de la primera industrialització, icona de les transformacions socials produïdes per aquesta i com a referència física destacada dins del paisatge urbà. Actualment només queden unes 40 xemeneies, i alguna d'elles necessita una rehabilitació urgent. L'**Associació Amics de les Xemeneies** fan una gran labor de defensa d'aquest patrimoni.

Conchi Berenguer Urrutia AC

Recomanem que mireu el **projecte de l'estudiant d'AC Ariadna Olivas**, on planteja propostes per donar diferents usos a les xemeneies

Quin és el repte de futur del patrimoni industrial? Necessitem habitatge al barri

Eurecat

Com en molts barris de Barcelona la societat civil organitzada va lluitar molt perquè no es perdés aquest patrimoni industrial edificat avui convertit majoritàriament en equipa-

ments com ara el centre Cívic Can Felipa o l'antiga fàbrica Can Saladrigas. Des del 2009 en aquest últim edifici funciona la Biblioteca de Poblenou, que comparteix espai amb el Centre d'Imatgeria Festiva de Sant Martí. Entre les últimes recuperacions trobem la Sala Beckett-Obrador Internacional de Dramatúrgia (projecte d'Eva Prats i Ricardo Flores, de Flores-Prats arquitectes) —que va rebre el Premi Ciutat de Barcelona—, Ca l'Alíer com a centre d'innovació Urbana i la cooperativa Flor de Maig.

El barri s'ha transformat molt els últims anys, ja que les seves condicions físiques —prop del mar i amb lloc encara per construir i transformar—, el pla urbà de 22@ i una xarxa veïnal molt activa l'ha fet molt atractiu per anar-hi a viure i treballar. Ha estat el barri on la ciutat ha posat en pràctica les superilles, amb l'objectiu de pacificar els carrers, alliberant-los de trànsit rodat guanyant espai per al vianant.

El 2018 es modifica el pla 22@, passant del 10% d'habitatge protegit al pla original del 2000 al 30% del nou pla. Tot i això, a data d'avui encara manquen habitatges. Els espais on abans hi havia fàbriques però que ara estan mig abandonats

s'han utilitzat com a una solució provisional i precària per habilitar campaments per a grups de persones que no tenen accés a l'habitatge.

Arquitectes de capçalera repensen La Escocesa

El curs 2020 el grup de projectes de 5è d'arquitectura de l'ETSAB (UPC) - Taller Temàtic d'Arquitectes de Capçalera ha escollit treballar al Poblenou des de l'Escocesa. Arquitectes de Capçalera reivindiquen el paper dels professionals de l'arquitectura com a agents socials, d'interlocució, amb coneixements tècnics però alhora sensibles amb el teixit social. Es busca completar la formació dels futurs arquitectes atenent a noves necessitats metodològiques i de contingut que, d'alguna manera, pretén portar-los a la pràctica, més enllà de les bones intencions. Un bon exemple és que Arquitectes de Capçalera (AC) ha passat a formar part de La Escocesa com artista resident, per la qual cosa la col·laboració i implicació és encara més gran amb el lloc i la seva gent.

El treball es consolida en contacte directe amb el lloc, els seus habitants i les seves aspiracions. La metodologia de treball sobre l'existent i el contingent comença pel reconeixement de la realitat complexa que s'articula al voltant de cada persona que habita el lloc. Descriu un coneixement que creix de DINS A FORA. El curs pretén seguir projectant una transformació viable i visible del barri, amb un coneixement directe de la realitat social i física. Encara que aquesta segona part del curs, a causa del confinament, s'ha decidit adaptar el treball a l'anàlisi dels habitatges des de cada estudiant i la seva realitat.

Camara anecoica. (Camara del silenci)
Arquitectes de Capçalera

Han elaborat un vídeo que podeu trobar [aquí](#)

Com haurà de ser un habitatge post covid-19? Mil cases en una casa #milcasasentucasa

Ha succeït de sobte i sense poder-nos preparar per a això. El nostre espai habitable s'ha comprimit a l'espai de l'habitatge, la percepció del carrer s'ha reduït al que es veu des de la finestra (indiscreta), i la multitud de les persones amb les quals ens relacionem físicament dia a dia s'ha limitat als nostres cohabitants animals, inclosos els humans. Un confinament obligatori, sense precedents, ens obliga a mirar la casa com un univers en si mateix.

Fa alguns anys, des d'Arquitectes de Capçalera vam atendre la Dolors, una dona gran del Raval de Barcelona que es trobava presonera en el seu propi habitatge sense poder baixar al carrer per problemes de mobilitat i perquè no disposava d'ascensor. A poc a poc, a mesura que vam anar aprofundint en l'estudi de la ciutat, ens vam anar trobant que no era un cas aïllat, sinó més comú del que esperàvem. Ara tots ens trobem per sorpresa en la situació de la Dolors. La negació del carrer i de la ciutat comporta que li demanem a l'habitat-

Arquitectes de Capçalera

ge el difícil paper de resoldre totes les nostres necessitats en un sol lloc, intensificant el seu ús. La limitació d'espai i l'increment de necessitats multiplica els inconvenients, però també aguditza la imaginació incorporant noves maneres d'interpretar i utilitzar l'habitatge.

Proposem aprofitar activament aquesta situació per repensar l'habitatge des del seu ús i des del seu disseny, i fer-ho

des de (i forçadament només des del) propi habitatge. Paradoxalment, una malaltia ens dona l'ocasió de reinventar les nostres cases, de redescobrir les nostres ciutats, convertint cada casa en mil cases.

Explora l'exposició "[Mil cases en una casa](#)", un projecte que fins i tot va ser [notícia](#)!

FESTA D'ARQUITECTURA

En la línia de Patrimoni Social i Cultural, els Arquitectes de Sant Martí han escollit fer la Festa d'Arquitectura al MUHBA Oliva Artés amb la voluntat de fer visible les transformacions dels espais fabrils del barri, i fer vibrar aquest espai protegit com a Bé Cultural d'Interès Local i rehabilitat per l'arquitecte Jordi Badia, BAAS que ha estat seleccionat pels EU Mies Awards 2021.

La Festa d'Arquitectura de Sant Martí explora l'estratègia del MUHBA com a museu laboratori i espai participatiu sobre la història, el llegat i el patrimoni de la ciutat contemporània. L'espai basilical interior manté l'ambient fabril i des d'una mirada oberta de l'arquitectura, fem vibrar l'espai com quan el treball obrer li donava vida.

L'acció representa una recerca de l'espai arquitectònic des de la literatura, la música i la dansa. Des de la memòria del treball i l'esforç que va acollir, parla de les

transformacions dels models de producció i, per tant, de la capacitat dels edificis d'incorporar els canvis productius, socials i culturals.

Dins el marc excepcional de la pandèmia, les tres formes d'art i representació tindrien l'objectiu de repensar les fronteres de l'espai. El recull de poesia i la seva lectura simultània defensa la lectura íntima com expressió del temps viscut, en passat, present i desig de futur. La música es desplega dins l'antiga fàbrica i representa els límits de la comunicació i el lligam amb tot el que l'arquitectura guarda: espai, bellesa i memòria. I la dansa entrelliga espai, temps, música i poesia. També representa el poder dels cossos i la seva dimensió de moviment abraçant l'arquitectura. Finalment, l'arquitectura, l'edifici, actua com a contenidor d'aquesta trobada entre les diferents formes de pensament i permet que dialoguin.

Organitzen: Arquitectes de Sant Martí

Altres agents implicats: ETSAB UPC, Marta Llorente, Gerard Guerra, Toni Mira, Fundació Maria Canals, MUHBA Oliva Artés, Ajuntament de Barcelona

Dia: diumenge 9 de maig de 18 a 19.30h

Lloc: MUHBA Oliva Artés

Entitats convocants:

